

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Asia

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 187/2016 vp).

Valiokuntakäsittely

Valiokunnan mietintö: Puolustusvaliokunta (PuVM 1/2017 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lausuman:

Eduskunta edellyttää, että puolustusministeriö ja sisäministeriö antavat eduskunnalle selvityksen puolustusvoimien ja poliisin työnjaosta turvaamistehtävien hoidossa vuoden 2018 loppuun mennessä.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lait:

Laki

puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 23 § sekä
lisätään 15 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 509/2013 ja 932/2015, uusi 8 momentti ja lakiin uusi 18 a—18 d, 22 a, 22 b, 23 b ja 23 c § seuraavasti:

Eduskunnan vastaus EV 3/2017 vp

2 luku

Toimivalta

15 §

Liikkumista koskevat kiellot ja rajoitukset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavien kohteiden määritelmästä, niihin pääsyn rajoittamisesta sekä niiden salassapidosta.

18 a §

Puolustusvoimien turvaamistehtävät

Puolustusvoimat voi tarvittaessa asettaa erityiskoulutuksen saaneen puolustusvoimien virkamiehen (*turvamies*) suojaamaan yleisellä paikalla puolustusvoimien henkilöstöön kuuluvien, puolustusvoimien vieraana olevan vieraan valtion sotilasjohtoon kuuluvien tai kansainvälistä järjestöä edustavien erityistä suojelua tarvitsevien henkilöiden turvallisuutta (*henkilösuojaustehtävä*) tai puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetusten koskemattomuutta.

Turvamies voi yleisellä paikalla suojata henkilösuojaustehtävässä erityistä suojelua tarvitsevan henkilön turvallisuutta 22 a §:ssä säädetyn toimivaltuuksin, jollei poliisi ole ottanut tehtävää suoritettavakseen, sekä puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetuksen koskemattomuutta 22 b §:ssä säädetyn toimivaltuuksin. Toimivaltuuksien käytön aloittamisesta on ilmoitettava mahdollisimman pian päällystään kuuluvalla poliisimiehelle tai poliisin kenttäjohtajalle.

Turvaamistehtävän suorittaminen on siirrettävä poliisille tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle mahdollisimman pian 2 momentissa tarkoitettujen toimivaltuuksien käytön alkamisen jälkeen.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset turvamiehen voimakäyttö- ja suojavälineistä.

Puolustusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset turvamiehen erityisestä koulutuksesta, voimankäytön harjoittelusta, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä ja voimakeinojen käytön valvonnasta sekä turvaamistehtävän johtajan kelpoisuusvaatimuksista.

18 b §

Turvaamistehtävässä noudatettavat periaatteet

Turvaamistehtävien suorittamisessa on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä yhdenvertaista kohtelua ja sovinnollisuutta edistäen. Turvaamistehtävä tulee pyrkiä suorittamaan ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin.

Turvaamistehtävässä suoritettavien toimenpiteiden on oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen koh-

Eduskunnan vastaus EV 3/2017 vp

teena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin nähden.

Turvamiehen toimenpiteillä ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää eikä kenellekään saa aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä turvaamistehtävän suorittamiseksi.

Turvamies saa käyttää toimivaltuuttaan vain säädettyyn tarkoitukseen.

18 c §

Turvaamistehtäviin liittyvä yhteistyö poliisin kanssa

Puolustusvoimien on ilmoitettava turvaamistehtävän suorittamisesta ennakolta päällystöön kuuluvalla poliisimiehelle tai poliisin kenttäjohtajalle.

Asian laadun niin vaatiessa turvaamistehtävä suoritetaan yhteistoiminnassa poliisin kanssa poliisin yleisjohdossa. Turvaamistehtävän johtaja ja asianomainen poliisiviranomainen sopivat yhteistoiminnassa tehtävään liittyvistä kysymyksistä.

Puolustusvoimat sopii yhteistoiminnassa poliisin kanssa ampuma-aseella ampumisesta, sen käytöstä varoittamisesta ja sillä uhkaamista koskevista menettelyistä yleisellä paikalla.

18 d §

Turvamiehen virkamerkki ja aseman ilmaiseminen sekä turvamiehen yksilöiminen

Turvamiehellä on puolustusministeriön asetuksella säädettävä virkamerkki.

Turvamiehen on pidettävä virkamerkki mukana virkatehtävää suorittaessa. Turvamiehen on tarvittaessa ilmaistava toimenpiteen kohteena olevalle henkilölle olevansa turvamies ja pyynnöstä esitettävä virkamerkinsä, jos ilmaiseminen tai esittäminen on mahdollista toimenpiteen suorittamista vaarantamatta.

Puolustusvoimien on huolehdittava siitä, että virkatoimen suorittanut turvamies on tarvittaessa yksilöitävissä.

22 a §

Toimivaltuudet henkilösuojaustehtävässä

Turvamiehellä on oikeus henkilösuojaustehtävän suorittamisen yhteydessä käyttää tässä pykälässä tarkoitettuja toimivaltuuksia, jollei päällystöön kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja niitä rajoita.

Turvamiehellä on oikeus jo aloitetun tai välittömästi odotettavissa olevan henkilösuojaustehtävän kohteena olevan henkilön henkeen, ruumiilliseen koskemattomuuteen, vapauteen, varallisuuteen tai kotirauhaan kohdistuvan hyökkäyksen torjumiseksi käyttää sellaisia voimakeinoja, joita voidaan pitää kokonaisuutena arvioiden puolustettavina, kun otetaan huomioon kohteen turvallisuus, virkatehtävän laatu ja vastarinnan vaarallisuus. Voimakeinoja on käytettävä vain siinä määrin ja siihen saakka kuin se on välttämättä tarpeen laissa säädetyn virkatehtävän suorittamiseksi.

Eduskunnan vastaus EV 3/2017 vp

22 b §

Toimivaltuudet puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetusten koskemattomuuden suojaamisessa

Turvamiehellä on oikeus puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetuksen välittömässä läheisyydessä eristää, sulkea tai tyhjentää yleisesti käytetty paikka tai alue taikka kieltää tai rajoittaa liikkumista siellä, jos se on välttämätöntä erityisen omaisuuden koskemattomuuden suojaamiseksi, jollei päällystään kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja sitä rajoita.

Puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetuksen suojaamistehtävässä turvamiehellä on oikeus poistaa paikalta henkilö, jos hänen uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella on perusteltua syytä olettaa tai hänen aikaisemman käyttäytymisensä perusteella on todennäköistä, että hän syyllistyisi puolustusvoimien erityiseen omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen. Päällystään kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja voi rajoittaa tässä momentissa tarkoitettuja toimivaltuuksia.

Henkilö voidaan ottaa kiinni, jos paikalta poistaminen on todennäköisesti riittämätön toimenpide eikä puolustusvoimien erityiseen omaisuuteen kohdistuvaa rikosta voida muuten estää taikka häiriötä tai vaaraa muuten poistaa. Kiinniottamisesta on välittömästi ilmoitettava päällystään kuuluvalle poliisimiehelle tai poliisin kenttäjohtajalle ja kiinniotettu on viipymättä luovutettava poliisille.

Edellä 3 momentin nojalla kiinniotettujen henkilöiden kohteluun sovelletaan poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia (841/2006).

23 §

Sotilaan, sotilasesimiehen ja turvamiehen voimankäyttö

Vartio- tai päivystystehtävää suorittavalla, rikoslain 45 luvun 27 §:ssä tarkoitettulla sotilaalla sekä turvaamistehtävää suorittavalla turvamiehellä on vastarintaa kohdatessaan oikeus käyttää vastarinnan murtamiseksi sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina, kun otetaan huomioon joukon tai vartioitavan kohteen tai alueen turvallisuus, virka- tai palvelustehtävän laatu ja vastarinnan vaarallisuus. Edellä mainituin edellytyksin vartiomiehellä ja turvamiehellä on oikeus voimakeinojen käyttöön myös, kun joku hänen pysähtymiskäskystään huolimatta lähestyy vartioitavaa kohdetta tai aluetta, jonne tuleminen on kielletty. Voimakeinoja on käytettävä vain siinä määrin ja siihen saakka kuin se on välttämättä tarpeen laissa säädetyn virkatehtävän suorittamiseksi.

Sotilaalla ja turvamiehellä on virantoimituksessa lisäksi oikeus hätävarjeluun siten kuin rikoslain 4 luvun 4 §:ssä säädetään. Tällaisessa hätävarjelussa sotilas ja turvamies toimivat virkavastuulla. Arvioitaessa hätävarjeluun puolustettavuutta on otettava huomioon ammattisotilaan ja turvamiehen koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset.

Taistelussa, merihädässä tai vastaavassa joukolle tai sen toiminnalle erityisen vaarallisessa tilanteessa sotilasesimiehellä on oikeus käyttää käskynalaista vastaan kuuliaisuuden ja järjestyksen palauttamiseksi sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina, jos käskynalainen sotilas esimiehen kiellosta huolimatta pakenee, väkivaltaisesti vastustaa esimiestä tai ei noudata esimiehen vaaran torjumiseksi antamaa käskyä vaikka käsky on toistettu. Voima-

Eduskunnan vastaus EV 3/2017 vp

keinojen puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon käskynalaisen laiminlyönnin tai teon vaarallisuus ja vallitseva tilanne.

Sotavangin paetessa on sillä, jonka tehtävänä on estää pakeneminen, oikeus käyttää vankeuslain (767/2005) 18 luvun 6 §:ssä säädettyjä voimakeinoja.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

23 b §

Varautuminen voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittaminen

Jos on syytä epäillä, että virkatehtävää suorittaessa kohdataan 23 §:n 1 momentissa tarkoitettua vastarintaa tai rikoslain 4 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeudeton hyökkäys, voimakeinojen käyttöön on varauduttava sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla 23 § huomioon ottaen.

Virkatehtävän kohteena olevaa henkilöä on varoitettava mahdollisuudesta joutua voimakeinojen käytön kohteeksi, jos varoittaminen on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Varoittaminen on tehtävä tarkoitukseen soveltuvalla ymmärrettävällä tavalla.

23 c §

Sotilaan, sotilasesimiehen ja turvamiehen ampuma-aseen käyttö

Vartio- tai päivystystehtävää suorittava, rikoslain 45 luvun 27 §:ssä tarkoitettu sotilas voi käyttää ampuma-asetta vain silloin, kun kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytettävissä.

Turvamies voi käyttää ampuma-asetta henkilösuojaustehtävässä sen kohteena olevan henkilön välittömässä läheisyydessä turvattaessa tämän henkeä tai ruumiillista koskemattomuutta sekä puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetusten koskemattomuuden suojaamisessa 22 b §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla eristetyllä, suljetulla tai tyhjennetyllä yleisellä paikalla, kun kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytettävissä.

Tämän pykälän 1 tai 2 momentissa säädetyn lisäksi ampuma-asetta voidaan käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suorittaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi. Ampuma-asetta voidaan käyttää väkijoukon hajottamiseksi vain, jos ampuma-aseessa käytetään kaasupatruunoita tai muita vastaavia ammuksia niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti.

Ampuma-aseen käytöllä tarkoitetaan ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-aseella ampumista, sen käytöstä varoittamista ja sillä uhkaamista. Ampuma-aseen esille ottaminen ja toimintavalmiuteen saattaminen eivät ole ampuma-aseen käyttöä.

Ampuma-aseella ampumisesta ja uhkaamisesta yleisellä paikalla päättää turvaamistehtävän johtaja, jos se tilanteen kiireellisyys huomioon ottaen on mahdollista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki

majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain (308/2006) 9 §:n 4 kohta sekä
lisätään 9 §:ään uusi 5 kohta seuraavasti:

9 §

Matkustajatietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Majoitustoiminnan harjoittaja ja poliisi ovat salassapitosäännösten estämättä velvollisia pyynnöstä antamaan 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuja matkustajatietoja, jotka ovat tarpeen:

- 4) terveydensuojeluviranomaisille tartuntatautien ehkäisemistä varten;
- 5) puolustusvoimien henkilösuojaustehtävän suorittamista varten.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Laki

kemikaalilain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kemikaalilain (599/2013) 14 § seuraavasti:

14 §

Puolustusvoimat

Puolustusvoimat valvoo tämän lain ja Euroopan unionin kemikaalilainsäädännön noudattamista puolustusvoimien sotilaallisessa toiminnassa ja sen harjoittelussa, maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavissa kohteissa sekä kriisinhallintatehtävissä. Tarkemmat säännökset valvonnasta annetaan puolustusministeriön asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Laki

vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain 3 ja 128 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 3 §:n 2—4 momentti ja 128 a §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 128 a §:n 3 momentti laissa 358/2015, seuraavasti:

3 §

Lain soveltaminen puolustusvoimissa

Tämän lain nojalla annetut valtioneuvoston asetukset eivät koske puolustusvoimien sotilaalliseen toimintaan tarkoitettuja räjähteitä eivätkä myöskään maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavissa kohteissa sekä sotilaallisissa harjoituksissa, harjoitusalueilla ja rauhanturvaoperaatioissa tapahtuvaa vaarallisten kemikaalien varastointia ja teollista käsittelyä.

Puolustusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä puolustusvoimien sotilaalliseen toimintaan tarkoitetuista räjähteistä. Puolustusministeriön asetus koskee myös rajavartiolaitoksen hallussa olevia sotilaalliseen toimintaan tarkoitettuja puolustusvoimien räjähteitä. Lisäksi puolustusministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavissa kohteissa sekä sotilaallisissa harjoituksissa, harjoitusalueilla ja rauhanturvaoperaatioissa tapahtuvasta vaarallisten kemikaalien varastoinnista ja teollisesta käsittelystä.

Tässä laissa viranomaisille säädetty räjähteitä koskevat tehtävät hoidetaan puolustusvoimissa puolustushallinnon sisäisesti. Sama koskee myös 3 momentissa tarkoitettuja rajavartiolaitokselle luovutettuja räjähteitä. Samoin hoidetaan myös maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavissa kohteissa sekä sotilaallisissa harjoituksissa, harjoitusalueilla ja rauhanturvaoperaatioissa tapahtuvaan vaarallisten kemikaalien varastointiin ja teolliseen käsittelyyn liittyvät tässä laissa viranomaiselle säädetty tehtävät. Näitä tehtäviä hoitavien on toimittava yhteistyössä muiden tässä laissa tarkoitettujen viranomaisten kanssa lain tarkoituksen toteuttamiseksi. Tehtävien hoitamisesta annetaan tarkempia säännöksiä puolustusministeriön asetuksella.

128 a §

Ilmoittaminen Euroopan komissiolle tuotantolaitoksista ja suuronnettomuuksista

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske puolustusvoimien sotilaalliseen toimintaan tarkoitettuja räjähteitä eikä maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavissa kohteissa sekä sotilaallisissa harjoituksissa, harjoitusalueilla ja rauhanturvaoperaatioissa tapahtuvaa vaarallisten kemikaalien varastointia ja teollista käsittelyä.

Eduskunnan vastaus EV 3/2017 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki

terveydensuojelulain 7 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydensuojelulain (763/1994) 7 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa
129/2009, seuraavasti:

7 a §

Puolustusvoimien terveydensuojelutehtävät

Puolustusvoimat huolehtii tässä laissa kunnan terveydensuojeluviranomaiselle säädetystä tehtävistä puolustusvoimien sotilaallisissa harjoituksissa, maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavissa kohteissa sekä kriisinhallinnassa ulkomailla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 24.2.2017

Eduskunnan puolesta

puhemies

pääsihteeri